

Bergen kommunes

kulturplan

for mennesker med utviklingshemming

BERGEN KOMMUNE

- 03** Innledning - Henning Warloe
- 04** Resultater og nye løft - Bjørn F. Holmvik
Om arbeidet - Øyvør Johnson
- 05** Innledning
 - 1.1 Sammendrag
 - 1.2 Anbefalinger
 - 2 Overørnede føringer
 - 2.1 Internasjonale føringer
 - 2.2 Nasjonale føringer
- 07** 2.3 Kommunale føringer
 - 3 Statusbeskrivelse
 - 3.1 Historikk og budsjetttramme
 - 3.2 Presentasjon av kultursatsingen for utviklingshemmede i Bergen kommune
 - 3.2.1 Musikk
 - 3.2.2 Kino/film/foto
 - 3.2.3 Teater/scenekunst
 - 3.2.4 Formgivning
 - 3.2.5 Dans
 - 3.2.6 Litteratur
 - 3.2.7 Klubbvirksomhet
 - 3.2.8 Friluftsliv
 - 4 Utfordringer og muligheter
 - 4.1 Underrepresenterte kulturuttrykk
- 09** 3.2.2 Kino/film/foto
- 11** 3.2.6 Litteratur
- 13** 4.2 Underrepresenterte bydeler
 - 4.3 Barn og ungdom
 - 4.4 Eldre
 - 4.5 Tilgjengelighet til aktivitetssteder
 - 4.6 Transport
 - 4.7 Ledsagere / følgepersoner
 - 4.8 Spesielle grupper
 - 4.9 Etablering av bydekkende kultur- og kompetansesenter i Bergen
 - 4.10 Snoozelrom /-hus
- 14** 4.8 Spesielle grupper
- 15** 5 Hovedmål, planmål og tiltak i perioden 2010-2013
 - 5.1 Hovedmål
 - 5.2 Planmål
 - 5.3 Anbefalinger til andre prosesser / samarbeidsparter
- 16** 6 Budsjett
- 17** Konklusjon
- 18** Kulturplan for utviklingshemmede- status, utfordringer og videreutvikling av fritids- og kulturtilbudene. / Bystyrets behandling

Innledning

Kultursatsingen for utviklingshemmede i Bergen kommune skal videreutvikles. Kulturbyen Bergen har store kulturelle ressurser som Bergen kommune kan samspille med i dette arbeidet. Dette samarbeidet er viktig og med tanke på at kunst- og kulturlivets ressurser bør gjøres bedre tilgjengelig for utviklingshemmede mennesker og likeledes at kulturinstitusjoner i Bergen bør utvikle sin politikk og sin virksomhet til og å omfatte denne publikumsgruppen.

Det eksisterer ingen egen nasjonal plan som sikrer kulturtilbud for utviklingshemmede. Det eksisterer heller ingen regionale føringer for denne satsingen. Bergen kommunes kulturplan for utviklingshemmede kan derfor sies å representere et viktig bidrag til den videre utviklingen av fagområdet, ikke bare kommunalt og regionalt, men også nasjonalt. Som kulturbyråd ser jeg frem til nye gode kunst- og kulturtilbud og økt deltakelse for alle utviklingshemmede i Bergen.

Henning Warloe
Kulturbyråd

Resultater og nye løft

Siden ansvarsreformen tidlig på 90-tallet har Bergen kommune hatt en lokalt organisert satsing på kultur- og fritidstilbud for utviklingshemmede. Satsingen på kulturtilbud for utviklingshemmede har gitt en dobbel avkastning. For det første har den stimulert fremveksten av en rekke dyktige utøvere. Disse utøverne har bidratt til å synliggjøre og avstigmatisere brukergruppen. Dermed har også barrierene mot det "normalt fungerende" kulturlivet blitt utfordret. Den økte produksjonen av kulturelle uttrykk av og for utviklingshemmede har dessuten styrket gruppens identitetsbevissthet og selvfølelse.

Den mangeårige satsingen på kulturtilbud for utviklingshemmede har gitt gode tilbud i nærmiljøene, men det er fremdeles rom for forbedringer. Arbeidet med denne målgruppeplanen har avdekket områder hvor tilbudene oppleves som mangelfulle.

Høringsuttalelser og innspill fra brukere, foresatte og ulike fagmiljøer betoner både at man ønsker å beholde de gode lokale tilbudene i tillegg til at man ønsker økt kompetanse og tilbud innen flere uttrykk. Etterspørselen har vært særlig tydelig etter tilbud innen musikk og teater / drama.

Denne kulturplanen for utviklingshemmede mennesker vil forhåpentligvis være et langt steg i ønsket utvikling i arbeidet. Ansvarlig for planprosessen har vært kultursjef John Kristian Øvrebo og seksjonssjef Øyvor Johnson.

Bjørn F. Holmvik
Kommunaldirektør

Om arbeidet

Kultursatsingen for utviklingshemmede bør etterstrebe en større bredde i spekteret av tilbud. Det er ingen naturlige grenser for hvilke aktiviteter som passer for målgruppen. Utprøving innen forskjellige uttrykk balansert opp mot brukernes egne preferanser må stå i sentrum for utvikling av nye tilbud.

Et utstrakt samarbeid med eksterne aktører er en vesentlig forutsetning for å lykkes med å øke bredden i kultursatsingen for utviklingshemmede. Opptrappingen kan tenkes realisert som en modell hvor kommunen utformer og driver tilbudene i tett samarbeid med profesjonelle utøvere, og frivillige lag og organisasjoner. Kulturkontorene må også bidra til at tilbud i regi av frivillige lag og organisasjoner blir holdt oppe og videreutviklet. En økning av tilskuddsordningen vil gi anledning til å stimulere så vel profesjonelle kunstnere, kunstinstitusjoner og frivillige lag og organisasjoner til å etablere nye aktiviteter.

Øyvor Johnson
Seksjonssjef

1 INNLEDNING

1.1 Sammendrag

Utviklingshemmede i Bergen skal få et mer variert og tilpasset fritids- og kulturtilbud.

I denne saken konkretiseres de innspill og vurderinger som er gjort etter en tidsutrednings prosess for å realisere byrådets erklæring om å "øke ferie- og fritidstilbudet for utviklingshemmede" i Bergen.

I 2009 har utviklingshemmede i Bergen 27 faste tilbud å velge mellom med 19981 deltakere. Denne planen vil tilføre tilbud innen flere av sjangrene og vektlegge nye metoder i arbeidet. Planen vil i særlig grad fokusere på de estetiske disiplinene innenfor det kulturelle feltet og økt samarbeid med kunst- og kulturlivet i byen.

Idrettsrelaterte aktiviteter utgjør en vesentlig andel av det samlede fritidstilbudet til utviklingshemmede i Bergen kommune. Slike aktiviteter er behandlet separat i ny Idrettsplan 2010-2019. Selv om fagområdene kultur og idrett samarbeider godt, ønskes det i denne planen å sette fokus på kulturtrykkene.

1.2 Anbefalinger

Kultursatsingen for utviklingshemmede i Bergen kommune skal videreutvikles. Denne opptrappingen kan tenkes realisert som en modell hvor kommunen utformer og driver tilbudene i tett samarbeid med profesjonelle utøvere, og frivillige lag og organisasjoner. Kulturbyen Bergen har store kulturelle ressurser som Bergen kommune kan samspille med i dette arbeidet. Samarbeidet er viktig også i forhold til at kunst- og kulturlivets ressurser bør gjøres bedre tilgjengelig for målgruppen og likeledes at kulturinstitusjoner i Bergen bør utvikle sin politikk og sin virksomhet til og å omfatte utviklingshemmede mennesker.

2 OVERORDNEDE FØRINGER

2.1 Internasjonale føringer

FN vedtok i 2007 Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Konvensjonen, som er ratifisert av Norge, fastslår og sikrer utviklingshemmede grunnleggende menneskerettigheter. Konvensjonens artikkel 30 omhandler utviklingshemmedes rettigheter til kulturell deltakelse. Artikkelen fastslår blant annet at et lands myndigheter har plikt til å sikre at mennesker med utviklingshemminger har likeverdig rett til å ta del i ulike kulturelle aktiviteter. Konvensjonen søker å sikre utviklingshemmede tilgang til kulturelle opplevelser, både som konsumenter og utøvere.

2.2 Nasjonale føringer

Det eksisterer ingen egen nasjonal plan som sikrer kulturtilbud for utviklingshemmede. Det eksisterer heller ingen regionale føringer for denne satsingen. Bergen kommunes satsting gjennom en ny kulturplan for utviklingshemmede kan derfor sies å representere et viktig bidrag til den videre utviklingen av fagområdet, ikke bare kommunalt og regionalt, men også nasjonalt.

2.3 Kommunale føringer

Mæland II - Byrådet i Bergen har store ambisjoner for kultursatsingen for utviklingshemmede. Fra byrådets politiske plattform av 28.9.07 siteres følgende:

Kommunen skal yte gode omsorgs- og velferdstjenester til de som trenger det, og gi verdighet og mulighet for deltakelse i samfunnet til alle. Byen skal være preget av mangfold og toleranse og respekt for menneskers egenart og integritet.

Byrådet vil styrke innsatsen overfor utviklingshemmede gjennom et bredt spekter av tiltak. Det er viktig at det i dette arbeidet legges til rette for god samhandling og avlastning mellom de nærmeste pårørende og kommunens tjenester.

Videre vil byrådet fortsette arbeidet med å øke ferie- og kulturtilbudet for utviklingshemmede.

3 STATUSBESKRIVELSE

3.1 Historikk og budsjetttramme

Satsingen på kulturtilbud til utviklingshemmede skjøt fart som følge av ansvarsreformen i 1990. Det ble utarbeidet en rekke fritidstilbud innen idrett og kultur, som for en stor del fremdeles er i drift. Fra 1996 ble ressursene og ansvaret delt mellom Idrettsavdelingen, Biblioteket og de lokale kulturkontorene, med seks stillingsressurser fordelt på Idrett, Bibliotek og fire kulturkontor (med ansvar for to bydeler hver). Budsjetttrammen til formålet i år 09 er 3,88 mill hvorav kr. 1,3 mill til deltidsstillinger fordelt på ulike kommunale fritids- og kulturtilbud for utviklingshemmede.

I tillegg er det tre budsjettposter på tvers av kulturkontorene. Disse dekker felles arrangementer (kr. 0,133), felles informasjon (kr. 0,25) og tilskudd til eksterne samarbeidsparter (kr. 0,2). Tilbudet har vært relativt stabilt siden omorganiseringen i 1996.

I 1999 opprettet Bergen kulturskole Senter for musikkterapi, som har supplert musikktilbudet med tilrettelagt opplæring til ulike brukergrupper med spesielle behov. Fra og med 2001 har økte bevilgninger på 400 000 kr (via Byrådsavdeling for helse og omsorg) medført flere typer aktiviteter og tilrettelagte arrangementer til særlig svaktfungerende brukere.

3.2 Presentasjon av kultursatsingen for utviklingshemmede i Bergen kommune

Bergen kommune har et bredt sammensatt kulturtilbud for utviklingshemmede. De fleste av disse tilbudene er utviklet lokalt, og blir administrert av de respektive kulturkontorene.

Utgangspunktet for denne satsingen har vært tanken om at utviklingshemmede skal ha tilgang til kulturelle tilbud i nærheten av eget bosted. Samtidig har det vært en bevisst målsetning å integrere utviklingshemmede i det lokale kulturlivet, fremfor å plassere gruppen i sentraliserte, segregerte sammenslutninger, uten berøringspunkter med det "normaltfungerende" kulturlivet. Dette utelukker imidlertid ikke at det utvikles tilbud som går på tvers av de ulike bydelene. Kulturkontorene samarbeider om aktiviteter og arrangementer som har en bydekkende profil, og koordinerer satsingen, slik at disse tilbudene i best mulig grad utfyller hverandre i samsvar med brukergruppens etterspørsel og behov.

Bergen Kommune markedsfører kulturtilbud til utviklingshemmede gjennom *InfoPosten*, en månedlig informasjonsavis som distribueres til alle personer som står oppført i PUTT-registeret. PUTT-registeret er en database som rommer en samlet demografisk oversikt over alle

utviklingshemmede innbyggere i Bergen. Datatilsynet har gitt kommunen tillatelse til å bruke dette registeret i arbeidet med å tilrettelegge fritidstilbud for brukerne. På denne måten har man svært gode forutsetninger for å kunne kommunisere effektivt med målgruppen.

Det er mellom 1100 og 1200 personer som etter å ha takket ja til å motta tilbud om fritids- og kulturtilbud utgjør denne målgruppen. Disse bor i alle bydeler, er i alle aldre og har behov for forskjellig tilrettelegging for å kunne ha et godt kultur- og fritidstilbud. I de senere år har sammensettingen i forhold til diagnose endret seg slik at det er færre med Downs syndrom og flere med sammensatte funksjonshemminger som utgjør målgruppen.

Kultursatsingen for utviklingshemmede i Bergen kommune kan kort sammenfattes i følgende temaområder:

3.2.1 Musikk - Regnskapstall kr 520.000,- i 08

Musikk er det største og mest varierte kulturuttrykket utviklingshemmede mottar tilbud om i Bergen. Det eksisterer et stort spekter av sjangre og teknikker. De fleste tilbudene finnes innenfor de tradisjonelle musikkformene som rockeband, kor og korps, men det finnes også eksempler på aktiviteter som fokuserer mer på eksperimentelle uttrykk. Musikk er kanskje det kulturuttrykket som har lavest terskel for deltakelse, siden det i prinsippet er tilgjengelig for alle, uansett funksjonshemming, på et eller annet nivå. En del av brukerne som har vansker med å uttrykke seg muntlig eller på annet vis, får en helt ny og positiv mulighet til å kommunisere gjennom musikk.

Kulturkontorene har det daglige ansvaret for driften av fire band, to kor, og to rytme- og sansestimuleringsgrupper. Senter for musikkterapi organiserer samspillgrupper, og gir ambulerende musikalske tilbud til bofellesskap og dagsentre. I tillegg til dette tilbyr Fyllingsdalen og Laksevåg kulturkontor "SoundBeam", et en-til-en-tiltak sentrert rundt en teknologisk innretning som 'oversetter' fysiske bevegelsesmønstre til digital lyd. Dette tiltaket har vist seg å passe særlig godt for det svaktfungerende segmentet av brukergruppen. Det arrangeres også tidsavgrensede trommekurs ved en rekke av de lokale fritidsklubbene, og i sommermånedene blir det tilbudt trommekurs for SFO på flere av skolene med store spesialgrupper. Foruten de kommunale tilbudene, drives musikkgruppen "Proffene" og Tveiterås skolekorps av frivillige krefter.

Hver sommer arrangeres det en stor konsert på Torgallmenningen (eller som i 2008 i Christieparken), hvor deltakerne i de ulike musikkaktivitetene får anledning til å vise frem det materialet de har jobbet med det siste året. Det avholdes også mindre konserter på lokale klubber og arenaer. I tillegg gjøres deler av musikken tilgjengelig via CD-innspillinger. På denne måten åpnes det for en bred eksponering av utøverne, og det gis god tilgang til musikalske opplevelser for publikum.

3.2.2 Kino/film/foto - tilskuddspart

Bergen kino gir i samarbeid med kulturkontorene et tilrettelagt kinotilbud for utviklingshemmede kalt "kino med høytlesing". Tilbudet gir bedre tilgjengelighet til filmer på fremmede språk ved at en høytleser oversetter, kommenterer og forklarer handlingen gjennom et hodetelefonanlegg for de som har behov for dette. Kommunen har foreløpig ikke lykkes like godt med å etablere et permanent tilbud innen filmproduksjon for brukergruppen. Det har imidlertid blitt gitt støtte til tidsavgrensede kurs, bl.a. pilotprosjektet "Digitale fortellinger", som resulterte i at seks korte dokumentarfilmer signert utviklingshemmede filmskapere ble presentert for en fullsatt kinosal høsten 2007. Det er dessuten satt i gang et prøveprosjekt med en filmgruppe på Elvetun filmverksted i Loddefjord. Denne filmgruppen har hatt stor pågang, og det er ønskelig å videreføre prosjektet til et fast tilbud. For øvrig er det for tiden ingen faste aktiviteter innenfor filmproduksjon i noen av bydelene. Det samme gjelder foto. Selv om mange utviklingshemmede tar egne bilder ved hjelp av digitale fotoapparater eller mobiltelefoner, finnes det ingen faste organiserte aktiviteter som fokuserer på dette kulturuttrykket.

3.2.3 Teater/scenekunst - sporadisk innkjøp av forestillinger og kurs

Teater er en kunstform som har vist seg å være godt egnet for mennesker med spesielle behov, både når de opptrer som publikum og som utøvere. I Bergen er det gjort mange erfaringer med teater av og for utviklingshemmede, bl.a. i samarbeid med Sydvesten Teater, Bergen Byspill, Vestlandske Teatersenter og Bergen kulturskole, men for tiden finnes det ikke noen permanent gruppe eller miljø med faste aktiviteter over tid. De lokale kulturkontorene arrangerer teaterforestillinger for utviklingshemmede med jevne mellomrom og i tillegg må man også gå ut ifra at utviklingshemmede utgjør en ikke tallfestet del av Bergens generelle teaterpublikum.

3.2.4 Formgivning (inkludert i klubbtilbudet)

I løpet av de siste årene har det vært gjennomført en rekke formgivningsprosjekter for utviklingshemmede. Flere av disse prosjektene har munnet ut i utstillinger, hvor deltakernes arbeider har blitt presentert for publikum, og lagt ut for salg. Noen arbeider har også blitt brukt til å smykke ut offentlige bygninger. Men det har ikke vært drevet faste tilbud over tid på dette området, når man ser bort fra fritidsklubbens satsing på hobby- og formingsaktiviteter.

3.2.5 Dans - Regnskapstall 08 kr.15.000 (for øvrig inkludert i klubbtilbudet)

Det arrangeres faste månedlige diskoteker og dansearrangementer for utviklingshemmede, både i regi av Bergen kommune og i samarbeid med frivillige lag og organisasjoner. Dette er populære tilbud som er godt besøkte, hvor gjestene ofte kommer fra flere bydeler. I tillegg arrangerer fritidsklubbene sporadiske diskotekkvelder og dansekurs. Aktivitetstilbudet knyttet til dans fyller en viktig sosial rolle for utviklingshemmede. Danseaktivitetene gir mulighet til nettverksbygging og samhandling med andre. Dansing stimulerer til fysisk aktivitet og motorisk utvikling, og er på den måten også helsebringende.

3.2.6 Litteratur

Bergen Offentlige Bibliotek forvalter en 75% stillingsressurs som er øremerket oppfølging av utviklingshemmede. En del av denne stillingsressursen er viet tre faste lesegrupper for svakt fungerende brukere. Ellers arbeides det med individuelle invitasjoner og tilbud om oppfølging til tidligere lånere som ikke lenger er aktive, og til nye lånere som det antas kan ha utbytte av bibliotektilbudet. Utover bibliotekets satsing, finnes det ingen faste litterære aktiviteter for utviklingshemmede i Bergen i dag.

3.2.7 Klubbvirksomhet - Regnskapstall kr. 840.000,- i år 08

Kulturkontorene har lang tradisjon for å drive klubbtilbud for utviklingshemmede. Klubbene er lokalt forankrede møtesteder som tilbyr ulike kulturelle aktiviteter i ly av relativt stabile og oversiktelige sosiale rammer. Disse rammene er med på å skape forutsigbarhet og trygghet for brukerne. Dette danner et godt utgangspunkt for å bli introdusert for nye aktiviteter. Klubbene fungerer på denne måten som viktige arenaer både for sosial relasjonsbygging og kulturformidling.

Det eksisterer tolv fritidsklubber for utviklingshemmede i Bergen kommune. Ni av disse er kommunalt drevet, de øvrige tre drives av frivillige aktører. De frivillige aktørene er enten religiøst eller idealistisk forankret, og treffene her er noe sjeldnere enn i de

kommunale klubbene. Det finnes klubber i alle bydeler. Medlemsmassen for de fleste klubbene er hovedsakelig godt voksne, med unntak av Barneklubben på Møhlenpris, som er for barn i aldersgruppen 8 – 14 år. En nystartet ungdomsklubb på Vitalitetscenteret har vakt stor interesse blant målgruppen. To av fritidsklubbene, Fanaklubben og Lørdagsklubben i Loddefjord, er spesielt planlagt for å ivareta brukere som i sterkere grad trenger en-til-en oppfølging. De øvrige klubbene er i prinsippet åpne for alle.

3.2.8 Friluftsliv - Regnskapstall 08 kr. 153.000,-

Friluftsliv er en populær aktivitet for utviklingshemmede. Det har vært en målsetning å utforme et aktivitetstilbud som tar hensyn til bredden i brukergruppens ulike funksjonsnivåer, mestringsevner og behov.

Det mest populære tilbudet knyttet til friluftsliv er de årvisse vinteraktivitetsdagene på Kvamskogen. Fra 60 deltakere fordelt på 3 dager i 1992, har antall deltagere og ledsagere økt gradvis hvert år og i 2007 var det 742 personer fordelt på 10 dager. Av disse var 391 deltakere, noe som utgjør ca. 40 % av alle utviklingshemmede i Bergen. Noe av årsaken til at så mange ønsker å delta på dette arrangementet, er den utstrakte bruken av hjelpemidler for å øke graden av fysisk tilgjengelighet, også for grupper med sterkt nedsatt bevegelsesevne. Dette gjør at "alle" i prinsippet gis lik mulighet til deltakelse.

Gårdsbesøk på Garnes 4H-gård er en annen populær friluftslivsaktivitet. Hele dette området er svært godt tilrettelagt for brukergruppen, og en viktig del av opplegget er kontakten med dyrene på gården. Ferie- og fritidssenteret Solhovden på Kvamskogen, formidlet gjennom Hordaland Fylkeskommune, utgjør en viktig ressurs innen friluftsliv til brukergruppen. Solhovden fikk fra 2006 egen post på Bergen kommunes budsjett og Bergen kommune kan gjennom representasjon i stiftelsens styre medvirke til videre utvikling av anlegget. I tillegg blir det gjennomført organiserte turer og temaarrangementer i ulike varianter.

4 UTFORDRINGER OG MULIGHETER

Bergen har et godt utviklet kulturtilbud for utviklingshemmede, både med hensyn til kvalitet og bredde. Samtidig ser byrådet det som ønskelig å forbedre det eksisterende tilbudet. Under følger en oversikt over områder med forbedringspotensialer:

4.1 Underrepresenterte kulturuttrykk

De eksisterende kulturtilbudene er sterkt sentrert rundt musikkaktiviteter, friluftsliv og klubber. Andre kulturuttrykk må sies å være underrepresenterte. Generelt kan det slås fast at utviklingshemmede ikke har tilgang til den samme variasjonen og bredden i tilbud som "normaltfungerende" kulturbrukere. En vesentlig årsak til dette, er størrelsen på den utviklingshemmede gruppen, som er langt mindre enn den "normaltfungerende" gruppen. Færre brukere fører nødvendigvis til at grunnlaget for en bred og differensiert nisjesatsing skrumper inn. Dertil kommer det at den utviklingshemmede gruppen ikke i samme grad som "normaltfungerende" besitter de nødvendige ressursene til å utvikle selvstendige kulturuttrykk uten veiledning og praktisk tilrettelegging. Dette hindrer framveksten av uavhengige, subkulturelle uttrykksformer som kunne ha supplert det eksisterende tilbudet. Kultursatsingen for utviklingshemmede bør etterstrebe en større bredde i spekteret av tilbud. En gjennomgang av feltet viser at tilbudet er mangelfullt innenfor formgivning, teater og litteratur. Det er også et manglende fokus på aktiviteter knyttet til film, foto og elektroniske uttrykk. Kultursatsingen for utviklingshemmede bør og kunne ta opp i seg elementer fra den urbane street-kulturen bla. satsingen på hip hop, graffiti og break dance. Videre bør uttrykk som ballett, performance og jazz kunne være aktuelle tilbud. Det er ingen naturlige grenser for hvilke aktiviteter som passer for målgruppen. Utprøving innen forskjellige uttrykk balansert opp mot brukernes egne preferanser må stå i sentrum for utvikling av nye tilbud.

Et utstrakt samarbeid med eksterne aktører er en vesentlig forutsetning for å lykkes med å øke bredden i kultursatsingen for utviklingshemmede. Kulturkontorene må også bidra til at tilbud i regi av frivillige lag og organisasjoner blir holdt oppe og videreutviklet. En økning av tilskuddsordningen vil gi anledning til å stimulere frivillige lag og organisasjoner til å etablere nye aktiviteter.

4.2 Underrepresenterte bydeler

Kulturtilbudet for utviklingshemmede er ikke jevnt fordelt utover bydelene. Mange brukere må oppsøke tilbud i andre bydeler fordi det ikke finnes tilbud i deres egne nærmiljøer. I noen tilfeller er det av ulike årsaker hensiktsmessig å tilrettelegge et nytt tilbud i en bydel som et dekkende tilbud. Dette kan skje på grunn av lavt antall aktuelle deltakere, lokal interesse og samarbeidsparter, egnede lokaliteter, tilgjengelig utstyr osv. Det at fordelingen av aktiviteter mellom bydelene er noe skjev, strider mot kommunens uttalte mål om å sikre utviklingshemmede tilgang til kulturtilbud lokalt. Det bør følgelig legges opp til at de underrepresenterte bydelene får "sin andel av" nyopprettede tilbud, slik at ulikhetene i nærhet til tilbudene blir utjevnet. Fyllingsdalen, Ytrebygda og Åsane bør prioriteres i nevnte rekkefølge.

4.3 Barn og ungdom

Arbeidet med å tilrettelegge kulturtilbud for utviklingshemmede barn har hatt som utgangspunkt at forskjellene mellom brukergruppen og "normalt fungerende" er relativ små i lavere aldersklasser. En har derfor forsøkt å integrere utviklingshemmede barn i de generelle kulturtilbudene. Denne integreringstanken har imidlertid blitt utfordret av foresatte, som har etterspurt egne tilrettelagte tilbud for brukergruppen. Dette gjelder særlig ungdom, som har et stort behov for egne sosiale arenaer hvor de blir akseptert og inkludert.

Generelt har det vist seg å være vanskelig å gi barne- og ungdomsgruppen lokalt forankrede kulturtilbud. Den overveldende oppslutningen rundt byens eneste rene barneklubb, Møhleren, har imidlertid synliggjort behovet for å spre tilsvarende tilbud ut over flere bydeler. Likeså har den nyetablerte ungdomsklubben på Vitalitetssenteret understreket behovet for en ytterligere satsing i andre bydeler for denne målgruppen.

Det er videre ytret ønsker om å få satt i gang musikkterapi for barn fra toårsalderen og oppover. Det er en viktig målsetning å etablere kulturaktiviteter, som i enda større grad er tilpasset de ulike aldersgruppers ønsker og behov.

4.4 Eldre

Det er startet tilbud for seniorer i Arna og Åsane. Statistisk er dette en økende gruppe, som i fremtiden bør få større oppmerksomhet også i andre bydeler.

4.5 Tilgjengelighet til aktivitetssteder

Tilgjengelighet til aktivitetene er en utfordring, spesielt for rullestolbrukere. En god tilrettelagt arena er eksempelvis Bergen 4H's undervisningsgård på Garnes.

Tilgjengelighet i offentlige kulturbygg har vært en utfordring. I nye kulturbygg må det påses at universell utforming blir en ufravikelig norm.

4.6 Transport

Transport til og fra aktivitetene kan være en stor utfordring for mange, spesielt for de som har behov for biler tilrettelagt for rullestolbrukere. Dette ser man spesielt ved arrangementer der det er stor deltakelse. For arrangementer der det tilbys transport som en del av arrangementet, har kostnadsutviklingen vært høy, noe som har gitt utslag i høyere egenandeler. Det er gitt tilbakemeldinger som tyder på at egenandelens øking kan medføre et hinder for deltakelse.

4.7 Ledsagere / følgepersoner

Et stort segment av brukergruppen er avhengig av følgepersoner for å kunne delta i kulturelle aktiviteter. Bergen kommune har innført ordningen med «Ledsagerbevis for funksjonshemmede» for å stimulere til dette. Ledsagerbeviset gir den utviklingshemmede rett til å ta med en ledsager, som gis fri adgang til en rekke offentlige kultur- og fritidsarrangementer samt offentlige transportmidler som den utviklingshemmede ikke ville kunne nyttiggjøre seg uten bistand. En utfordring knyttet til ledsagerspørsmålet, er bemannings-situasjonen i bofellesskapene. Ikke alle som ønsker å delta på ulike aktiviteter har anledning til dette, grunnet knappe personalressurser. Dette fører naturlig nok til at den kulturelle deltakelsen ikke er så høy som den kunne ha vært. En tettere dialog mellom kulturkontorene og bofellesskapene er en forutsetning dersom man skal forbedre denne situasjonen. Dessuten bør tidsbruken for støttekontaktfunksjonene i enda større grad koordineres med brukergruppens kulturtilbud, slik at det åpnes for deltakelse i situasjoner der de ulike bofellesskapene ikke har tilgjengelige personalressurser. En ordning kalt "fritid med bistand" er utprøvd med gode resultater i andre kommuner.

4.8 Spesielle grupper

Enkelte grupper utviklingshemmede kan være underrepresenterte som deltakere i de eksisterende tiltakene. Dette kan skyldes manglende tilrettelegging, eller at gruppen ikke fungerer like godt sammen med andre deltakere. Det har vært etterspurt tilbud for godt fungerende utviklingshemmede, for de som har diagnose både innenfor utviklingshemming og psykiatri, og for brukere som er avhengige av egen ledsager (1-til-1-oppfølging).

4.9 Etablering av bydekkende kultur- og kompetansesenter i Bergen

NFU (Norsk Forbund for Utviklingshemmede) har ytret ønske om en utredning av muligheten for å etablere et bydekkende kultur- og kompetansesenter, hvor mange kulturtilbud for utviklingshemmede samles under ett tak. Dette kan åpne for en mer ambisiøs satsing på tunge, ressurskrevende prosjekter, hvor flere ulike kunstarter smeltes sammen, for eksempel i form av tverrkulturelle uttrykk som musikaler, revyer og operaoppsetninger. Samtidig vil en eventuell samlokalisering utvilsomt bidra til å styrke det tilknyttede fagmiljøets kompetansenivå.

Dissimilisbevegelsen har utviklet et vellykket eksempel på hvordan et konsept som dette kan realiseres. Dissimilis kultur- og kompetansesenter har siden oppstarten i 1994 huset et bredt spekter av kreative aktiviteter for utviklingshemmede. Resultatet har vært en rekke imponerende produksjoner av høy kunstnerlig kvalitet, hvorav den siste av dem, operaen "Jenny", hadde premiere i det nye opera-bygget i Bjørvika i november 2008. Dissimilis kultur- og kompetansesenter er opprettet som en privat stiftelse. Senteret blir finansiert ved hjelp av statlige midler og private bidrag, og blir dessuten støttet med gratis lokaler av Bærum kommune.

En kommunal etablering av et kultur- og kompetansesenter for utviklingshemmede i Bergen vil fordre en radikal økning eller en sterk omprioritering av dagens budsjettmidler. Det lar seg vanskelig gjøre å samle alle kulturtilbudene for utviklingshemmede i Bergen under ett tak, og samtidig opprettholde tilbudet om kulturelle aktiviteter i brukernes eget nærmiljø. Et ensidig fokus på samlokalisering av tilbudene vil dessuten underminere filosofien om at utviklingshemmede bør integreres i det lokale kulturlivet, fremfor å bli plasserte i segregerte enheter. Samtidig er det ikke slik at den ene tanken nødvendigvis utelukker den andre. Et bydekkende kultur- og kompetansesenter vil utvilsomt kunne være et verdifullt supplement til de eksisterende tilbudene. Det er imidlertid ikke lagt inn midler til dette formålet i denne planens økonomiske omfang. Opprettelsen av ett felles kulturbygg for utviklingshemmede i Bergen

ville derfor måtte forutsette en ekstern finansieringsmodell. En mulig løsning kunne være å opprette en privat stiftelse smidd etter samme lest som Dissimilis kultur- og kompetansesenter, hvor driften finansieres ved hjelp av statlige og private midler, og kommunen bidrar med lokaler og praktisk tilrettelegging.

4. 10 Snoozelrom /-hus

Det er i forbindelse med høringen om utviklingshemmedes kultur- og fritidstilbud også kommet innspill fra fagmiljøer innen helse og omsorg om behovet for ulike sansestimulerende metoder og fysisk tilrettelegging av disse i egnede lokaler. I tråd med endringene innen målgruppen, med flere multifunksjonshemmede, kan dette være en viktig satsing. Også på dette området vil denne planens økonomiske omfang ikke tillate en egen satsing på anskaffelse av egne lokaler for dette.

5 HOVEDMÅL, PLANMÅL OG TILTAK I PERIODEN 2010-2013

5.1 Hovedmål

Utviklingshemmede i Bergen skal tilbys et mer variert kulturtilbud, som de selv skal kunne velge fra.

Utviklingshemmede i Bergen skal i større grad tilbys et kulturtilbud i eget lokalmiljø.

Bergen kommune skal tilrettelegge for at frivillige kulturorganisasjoner, kunstnere og kunstinstusjoner skal kunne øke sin innsats innen kulturtilbud tilrettelagt for målgruppen.

5.2 Planmål

A. Det skal etableres flere faste kulturaktiviteter i regi av Bergen kommune og samarbeidsparter innen 2012.

Tiltak:

1. Legge til rette for foto-, film-/videoproduksjon der utviklingshemmede er involvert.

2. Etablere en egen scenegruppe (drama, teater, dans, sirkus, performance e.l.) i løpet av planperioden.

3. Opprette flere nye grupper innen flere musikkjangere bla etablere et barnekor for utviklingshemmede med kvalifiserte instruktører og bydekkende kurs for utprøving av nye sjangere.

4. Tilby flere musikk- og sansestimulering, særlig tilrettelagt for 1-1 brukere / multifunksjonshemmede. (Øke fra 2 til 4 tilbud)

B. Det skal etableres flere tilbud for ungdom.

Tiltak:

5. Etablere minst en ny åpen møteplass spesielt tilrettelagt for ungdom.

C. Flere tilbud i samarbeid med frivillige kulturorganisasjoner, kunstnere og kunstinstusjoner.

Tiltak:

6. Støtten til kulturorganisasjoner og kunstinstusjoner som utvikler tilbud innen kulturfeltet tilrettelagt for utviklingshemmede skal økes.

7. Tilrettelegge for at kulturinstusjoner i Bergen med kommunal støtte skal gi utviklingshemmede mulighet til å ta del i deres faste forestillinger som integrert publikum.

D. Kompetanseutvikling – nettverk. Det skal årlig holdes kurs / drives opplæring rettet mot følgepersoner / kommunalt ansatte innenfor aktuelle tema.

Tiltak:

8. Sikre kulturfaglig kompetanse i tilbudene gjennom formidling av fagkunnskap fra aktuelle profesjonelle miljøer mot egne nettverk (felles kurs for kulturarbeidere, støttekontakter, bofellesskap).

9. Avholde en større (nasjonal) kulturfestival for utviklingshemmede i 2011.

10. Avholde en nasjonal kulturkonferanse i 2012.

E. Legge til rette for utviklingshemmedes egne valg av kulturaktiviteter gjennom god markedsføring av tilbudene.

Tiltak:

11. Gjennomføre en visningsarena/markeds plass der ulike tilbud og smakebiter presenteres.

5.3 Anbefalinger til andre prosesser / samarbeidsparter

Etablere en «kostyme- og rekvisittbank» med tilbud til byens scenekunstmiljø, drevet som kulturbaserte arbeidsplasser for utviklingshemmede.

Nye kulturbygg bør bygges med universell utforming, uten kompromisser. Det bør ikke inngås nye avtaler i lokaler som ikke har universell utforming.

Alle kommunale kulturlokaler bør utformes og organiseres med tanke på en inkluderende drift slik at det ikke blir behov for egne kulturhus for utviklingshemmede.

Ordningen «fritid med bistand» bør prøves ut i forbindelse med reformer innen støttekontaktordningen.

Etablere drøftingsfora mellom fagavdelinger med formål å iverksette gode samarbeidsmodeller med hensyn til ledsagerspørsmålet og transport.

Budsjettmidler til «fritidstiltak for utviklingshemmede som trenger 1-1-oppfølgning» bør overføres permanent fra Byrådsavdeling Helse og Omsorg til Byrådsavdeling for kultur, næring og idrett.

6 BUDSJETT ambisjon

Budsjett (alle tall i hele 1000):

Tiltak	2010	2011	2012	2013	Sum
1. Foto-, film-/videoproduksjon	50				50
2. Etablere en scenegruppe		50			50
3. Nye grupper innen flere musikkjanglere bla barnekor og bydekkende kurs	100		50	110	260
4. Tilby flere musikk- og sansestimulering			50	50	100
5. Åpen møteplass for ungdom.			80		80
6. Øke støtten til kultur-organisasjoner og kunstinstitusjoner fra 200 til 350.		50		100	150
7. Felles kompetansehevende kurs (tverretattlig).	20				20
8. En større kulturfestival (Vestlandet)		100		100	200
9. En nasjonal kulturkonferanse i 2012			50		50
10. Markedplassen		40			40
Sum	170	240	230	360	1000

Budsjettambisjonen er totalt 1.000 000,- kroner fordelt over planens 4 år.

Konklusjon

Kulturplanen realiserer "Mæland II" byrådetts vilje uttrykt i tiltredelseserklæring om økt kulturtilbud til utviklingshemmede. Gjennom et forbedret fritids- og kulturtilbud vil byrådetts vurdering være at det gis økt verdighet og mulighet for deltakelse i samfunnet til alle. Byrådet vil at Kulturbyen Bergen skal være preget av mangfold og toleranse og respekt for menneskers egenart og integritet.

Byrådet ser òg at gjennom en bedre koordinering av innsatsen overfor utviklingshemmede gjennom tilpassinger og avtalebasert samarbeid, vil det tilrettelegges for god samhandling internt i kommunen og mellom de ulike tjenesteproduserende ledd.

Pr 2009 er det et budsjett på kr 3,88 mill til arbeidet med fritids- og kulturtilbud til målgruppen utviklingshemmede mennesker. Rammen inkluderer lønn til heltids- og deltidsstillinger, aktivitetsmaterieil, arrangement, utgivelse av Infoposten og tilskudd til andre. Planens mål om et mer mangfoldig og økt tilbud kan realiseres gjennom en budsjettambisjon på kr. 1,0 mill. Det vil si at en økning på ca. 26 % vil kunne realisere en betydelig økning i tilbudet. Byrådet vil gjennom slik opptrapping bla. sikre en rammeøkning i tilskuddsordningen der ulike kulturorganisasjoner, kunstnere og kunstinstitusjoner inviteres til å søke prosjekt og kulturprogram til utviklingshemmede. I perioden økes rammen fra kr. 0,2 til kr. 0,35 mill. På denne måten kan det utvikles kompetanse i kunst- og kulturlivet om tilrettelegging for utviklingshemmede, som en naturlig publikumsgruppe i byens kultur- og kunsttilbud.

Videre vil det være et mål å utvikle tilbud i lokalsamfunnet for slik å sikre integrering i de lokale kulturarenaer- og miljøer som finnes. Ved å utvikle markeds plasser, smakebiter og gode informasjonsbrosjyrer og oversikter vil byrådet at den enkelte utviklingshemmede skal gis anledning til selv å velge aktivitet utfra egne forutsetninger og interesser.

Kulturplan for utviklingshemmede- status, utfordringer og videreutvikling av fritids- og kulturtilbudene.

Bergen bystyre behandlet saken i møtet 250509 sak 99-09 og fattet følgende vedtak:

1. Bystyret fastsetter kulturplan for videreutvikling av og økt fritids- og kulturtilbud for utviklingshemmede mennesker slik det fremkommer i saksutredningen.
2. Planens økonomiske rammer søkes innpasset i de årlige budsjetter.

Merknader med flertall fremsatt i Komite for kultur, idrett og næring

050509 Helen G. Wathle Kongshavn (FrP) fremsatte på vegne av H, FrP og KrF følgende merknad som også fikk tilslutning fra A, SV, V og R (I bystyrets møte fikk merknaden også tilslutning fra Sp):
"Behovene er forskjellige og det må derfor knyttes tettere bånd med frivillige lag og organisasjoner samt tas i bruk skoler, kirkestuer og andre ledige lokaler der det måtte være behov."

Thor Brekkeflat fremsatte på vegne av A følgende merknad som også fikk tilslutning fra H, FrP, SV, KrF, V og R (I bystyrets møte fikk merknaden også tilslutning fra Sp): "Bystyret ber byrådet holde fokus på tilrettelegging for hørselshemmede i forbindelse med kulturarrangement, og i teknisk utforming av kulturarenaer."

Ruth Sølvli Brudvik fremsatte på vegne av A følgende merknad som også fikk tilslutning fra FrP, SV, KrF og V (I bystyrets møte fikk merknaden også tilslutning fra Sp): "Bystyret vil be byrådet om å anlegge et sterkere inkluderingsperspektiv når det gjelder arbeidet med utviklingen av det økte fritids- og kulturtilbudet og nedtone segregeringsperspektivet."

Ruth Sølvli Brudvik fremsatte på vegne av A følgende merknad som også fikk tilslutning fra FrP, SV, KrF, V og R (I bystyrets møte fikk merknaden også tilslutning fra Sp): "Kulturtilbudet for utviklingshemmede må inngå som en del av det vanlige kulturtilbudet til bergenserne og synliggjøres på samme måte. Bystyret ber derfor byrådet om å integrere tiltakene i det øvrige planverket for kulturen i Bergen, som for eksempel Amatørkulturplanen."

Ruth Sølvli Brudvik fremsatte på vegne av A følgende merknad som også fikk tilslutning fra FrP, SV, KrF, V og R: "Bystyret ber byrådet om, i samarbeid med pårørendeorganisasjonene, å utrede muligheten for et bydekkende kultur- og kompetansesenter (Det gode liv). Et slikt kultur- og kompetansesenter må ha inkludering - og omvendt inkludering - som bærebjelker."

2

Bystyrets behandling:

Følgende representanter tok ordet: Trude H Drevland (H), Oddny Irene Miljeteig (SV), Grete Kvilvang (V), Torstein Dahle (R) og Ove Sverre Bjørdal (Sp). Ove Sverre Bjørdal (Sp) fremsatte følgende tilleggsforslag: "Bergen bystyre ber om statusrapport i 2011."

Votering:

Innstillingen ble vedtatt enstemmig.
Ove Sverre Bjørdals tilleggsforslag fikk 26 stemmer (A+SV+Sp+R+Stine Akre (UAV)) og var dermed falt.

Komite for kultur, idrett og næring behandlet saken i møtet 050509 sak 45-09 og avga følgende innstilling:

Komiteens innstilling er likelydende med bystyrets vedtak.

Ungdommens bystyre behandlet saken i møtet 200409 sak 19-09 og avga følgende uttalelse:

Ungdommens bystyre synes den fremlagte kulturplanen for utviklingshemmede er lovende og understreker at det viktig at det satses på et variert kulturtilbud for utviklingshemmede, med moderne aktiviteter som film og video. Ungdommens bystyre mener det er viktig at den millionen som er satt av til denne handlingsplanen Økonomiplanen gjennomføres i budsjettvedtakene for de kommende år.

Komite for helse og sosial hadde saken til orientering i møtet 150409 sak 50-09: Saken ble tatt til orientering.

